

KAZUISTIKY V CANISTERAPII
CASE REPORTS IN CANISTHERAPYX: 1–122, 2008
ISSN 1212-4117**Věra Kalinová**

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta

Summary

In the contribution, qualitative research is first characterized, since case reports represent one of possible approaches to the qualitative research. After delimitation of the concept of case reports, the contribution deals with its importance and the general structure of case reports and methodical procedures employed in compilation of case reports in canistherapy are considered.

Key words: Case report – canistherapy – research

Souhrn

V příspěvku je nejprve charakterizován kvalitativní výzkum, neboť kazuistika je jednou z případových metod kvalitativního výzkumu. Po vymezení pojmu kazuistika se příspěvek zabývá jejím významem a je zde zpracována obecná struktura kazuistiky a metodický postup při vypracování kazuistiky v canisterapii.

Klíčová slova: kazuistika – canisterapie – výzkum

„Termínem kvalitativní výzkum se označují různé přístupy (metody, techniky) ke zkoumání jevů, kdy do popředí nevystupuje kvantifikace empirických dat, nýbrž jejich podrobná kvalitativní analýza. Narozdíl od kvantitativního výzkumu jde kvalitativní výzkum do hloubky zkoumaných jevů, které se ale zároveň snaží začlenit do širšího kontextu. Další specifíčkou kvalitativního výzkumu je, že v jeho průběhu nezaujímá výzkumník tak velkou distanci od zkoumaných subjektů. Naopak, je s těmito subjekty v bližší, spíše neformální interakci.“ (Maňák, 2005, str. 55)

Výzkumník se (narozdíl od kvantitativního výzkumu) snaží získat velké množství informací o malém množství zkoumaných jevů, mezi získanými informacemi hledá souvislosti, porozumění, výsledky nekvantifikuje. Cílem je vytváření nových hypotéz, nových porozumění, vytváření teorie. Narozdíl od kvantitativního výzkumu je zde tedy silně redukován počet zkoumaných jedinců (jevů), avšak množství informací je neredukováno. Vytvořené hypotézy nebo teorie jsou následně ověřovány kvantitativním výzkumem na velkém množství zkoumaných jedinců. (srov. Disman, 2002, s. 284–287)

„**Kazuistika** (z lat. casus = případ, událost, náhoda) – podrobný a vyčerpávající popis, analýza určitého případu, většinou i jeho geneze a konfrontace s ním.“ (Maříková – Petrusek – Vodáková, 1996, s. 477)

Kazuistika je považována za metodu s funkcí nalézající, ilustrační, dokumentační, ověřovací. Slouží jako pomoc a srovnání pro podobné případy. Kazuistika jako metoda je využívána především v lékařství, psychologii, právní vědě, pedagogice a sociologii. (srov. Maříková – Petrusek – Vodáková, 1996, str. 477; srov. Maňák, 2005, s. 55)

U medicínské kazuistiky se jedná o ucelené záznamy a popis klinických pozorování průběhu téže nemoci. Lékařům umožňují názorně se na příkladech učit typickému průběhu nemoci nebo jsou zpracovávány klinicky zajímavé případy. Případ je objasňován a komentován z vědeckého hlediska. Slouží jako ilustrace teoretických i terapeutických tvrzení. (srov. Doc Check Der Internet - Surfschein für Ärzte und Apotheker – Flexicon)

Vypracování kazuistiky z pohledu sociologie spadá do oblasti kvalitativního výzkumu, proto se při jejím zpracovávání řídíme pravidly

kvalitativního výzkumu. Metoda kazuistiky je využívána např. v případech, které jsou ojedinělé, a není dosud žádné pravidlo postupu. (srov. Maříková – Petrusek – Vodáková, 1996, s. 477) V canisterapii jako nové disciplíně je proto kazuistika velmi vhodnou metodou pro zpracování výzkumu i hodnocení výsledků.

Získání komplexních informací a ucelený popis případu nám umožní využít více zdrojů informací a kombinace různých technik sběru dat – zde nejčastěji dotazování formou rozhovoru (s klientem, jeho rodinnými příslušníky, odborníky, vychovateli, učiteli, kamarády aj.), pozorování, výsledky vyšetření (lékařských, sociálních šetření apod.), analýzy dokumentů, zvukové a vizuální záznamy (fotografie, filmy, magnetofonové záznamy, video snímky). (srov. Disman, 2002, str. 298; srov. Maříková – Švec – Švec, 2005, s. 52; srov. Maříková – Petrusek – Vodáková, 1996, s. 143)

Výsledkem je velké množství informací z různých zdrojů, proto je nutné získaná data systematicky zpracovat.

Struktura kazuistiky není jednotná, neexistuje tedy jednotný konkrétní návod, jak kazuistiku sestavit a jaké informace v ní uvést. Vždy je důležité zvolit takovou strukturu kazuistiky, která je v souladu s cíli konkrétního výzkumu. Obecně by se mělo jednat o takové zpracování případu, aby ostatní odborníci získali důležité informace o sděleném případě a jeho okolnostech.

Na základě dostupných pramenů jsem vypracovala velmi obecnou strukturu kazuistiky, která může sloužit jako určité vodítko při jejich tvorbě v oblasti canisterapie, avšak v konkrétních případech je vždy modifikována dle stanovených cílů i typu klienta. Odlišnou strukturu také volíme, pokud je smyslem tvorby kazuistiky předání zkušeností nebo provedení podrobného kvalitativního výzkumu.

Navržená obecná struktura kazuistiky v canisterapii:

- osobní anamnéza (musí být zajištěna ochrana osobních dat)
 - věk
 - pohlaví
 - zdravotní (postižení, dosavadní onemocnění a jejich léčba, operace, úrazy, alergie aj.)
 - sociální (typ a specifikace zařízení, kde klient pobývá, vzdělání, zaměstnání, začle-

nění do sociální struktury, společnosti, sociální vztahy a vazby, kontakty s různými institucemi, prožívání, orientace ve světě, konflikty, traumata, vztah s rodinou aj.)

- rodinná anamnéza (onemocnění s dědičnými předpoklady; důležité informace z dětství, dospělosti, současného stavu, postavení rodiny aj.)
- diagnóza(y)
- definování problému, dosavadní průběh onemocnění/problému
- konzultace s odborníkem ohledně praktickované canisterapie u klienta
 - ano – s kým (jeho odbornost + závěry)
 - ne
- stanovené cíle canisterapie u klienta
- plán canisterapie
 - začátek canisterapie – datum (±)
 - konec canisterapie – datum (±)
 - frekvence setkávání
 - počet návštěv, setkání
 - forma canisterapie – individuální x skupinová
 - účastníci – vyjmenovat včetně role, funkce (např. vychovatel, logoped, psovod) a označení, kdo canisterapii vede
 - zvolené metody hodnocení vlivu canisterapie na klienta – konkrétní nabízené metody viz výše (zkoumáno z pohledu odborníka, psovoda, pracovníků zařízení, rodičů, klienta samotného aj.)
- vlastní intervence – vlastní canisterapie + průběžné hodnocení
 - náplň canisterapie, canisterapeutické aktivity – konkrétní praktikované aktivity, jejich smysl, vliv na klienta
 - sledování průběhu a výsledků canisterapie, průběžné hodnocení stanovených cílů, např. reakce na psa, vztah ke zvířatům, rozvoj řeči, rozvoj jemné motoriky aj.
 - analýza a výsledky zejména počátečních, průběžných i konečných hodnocení
 - každá návštěva, vyšetření musí být důkladně zdokumentovány
 - dokumentace všech návštěv musí být zpracována ve stejném formátu (stylu) jako závěry a musí být zpracována podrobně
 - pokud klient absolvuje v průběhu nějaké další vyšetření nebo terapii, musí být přílo-

- žena zpráva a výsledky zabudovány, zároveň je po proceduře sledován vliv na klienta
- měl by zde být popsán postoj k postižení, onemocnění, který zaujímal klient v průběhu canisterapie i jeho postoj ke canisterapii a psům
- zhodnocení celkové – po ukončení canisterapie
- shrnutí výsledků (především porovnání počátečního a konečného hodnocení)
- byly naplněny cíle canisterapie?
- katamnestická sledování – pokud jsou dostupná
- diskuse a poznámky
- např. co je na kazuistice zajímavého, nač chce autor poukázat a nač by kolegové v oboru neměli v podobném případě zapomenout, doporučení aj.
- skutečnosti, které měly vliv na stanovení cílů canisterapie, léčebného plánu, konkrétních praktikovaných canisterapeutických aktivit (možno připojit jejich alternativy), možné vedlejší vlivy působení na klienta
- závěr – konkrétní dosažené výsledky canisterapie u klienta
- obrazová, zvuková dokumentace (pro zpracování byly použity zdroje: srov. Maňák, 2005, str. 51; srov. Maříková – Petrusek – Vodáková, 1996, str. 477; srov. Zdravotnické noviny; srov. 3. lékařská fakulta Univerzity Karlovy; srov. American Academy of Optometry)

Některá pravidla pro tvorbu kazuistik jsem uvedla již u popisu konkrétních bodů ve struktuře kazuistiky, k dalším patří:

- všechny nálezy musí být zdokumentovány a doloženy
- případ by měl být zpracován komplexně
- klienti by měli být sledováni do konce intervence
- autor by měl být schopen obhajoby
- podrobení odborné recenzi
- kromě obsahu je brán zřetel také na formální způsob zpracování kazuistiky (odborný jazyk, přehlednost, formální úpra-

va textu, gramatická a jazyková stránka)

- kazuistika by měla být psána ve třetí osobě, v minulém čase

Výcvikové canisterapeutické sdružení HA-FÍK plánuje na svých internetových stránkách (www.canisterapie.org) vytvořit databázi, do níž by mohli účastníci canisterapie nasbírané kazuistiky zasílat a zároveň ty, jež budou kladně recenzenty zhodnoceny jako kvalitně zpracované, číst, inspirovat a učit se z nich.

V canisterapii má kazuistika velký význam právě proto, že zde zatím nejsou vytvořeny metodiky canisterapie s jednotlivými typy klientů. Důležité je však připomenout, že data získaná formou kazuistiky a vytvořené závěry nemohou být díky silné redukci zkoumaných jedinců považována za reprezentativní pro danou populaci. Na druhé straně mohou kazuistiky přinášet mnoho podnětů jak pro praktickou práci s klientem, tak pro volbu adekvátních metod, jimiž se ověřují příčinné souvislosti mezi působením psa a jeho vlivem na jedince.

LITERATURA

- Case Report Guidelines. American Academy of Optometry. [cit. 2005-11-24]. Dostupné z: <http://www.aaopt.org/becoming/reportguide/index.asp>.
- Databáze kazuistik. Zdravotnické noviny. [cit. 2005-11-24]. Dostupné z: <http://www.zdn.cz/kazuistiky/>.
- DISMAN, M.: *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Příručka pro uživatele. Praha, Karolinum, 2002.
- Kasuistik. Doc Check Der Internet - Surfschein für Ärzte und Apotheker – Flexicon. [cit. 2005-12-12]. Dostupné z: <http://flexicon.doccheck.com/kasuistik>.
- MAŇÁK, J., ŠVEC, Š., ŠVEC, V. (ed.): *Slovník pedagogické metodologie*. Masarykova univerzita v Brně: Paido, s. 51–52, 2005.
- MAŘÍKOVÁ, H., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A. a kol.: *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996.
- Modul IIC reformovaného curricula pro III.–IV. ročník (II. cyklus). *Základní klinické problémy*. 3. lékařská fakulta Univerzity Karlovy. [cit. 2005-12-12]. Dostupné z: <http://www.lf3.cuni.cz/studium/materialy/modul2c/>.
- STRAUSS, A., KORBINOVA, J.: *Základy kvalitativního výzkumu*. Postupy a techniky metody zakotvené teorie. Boskovice: Albert, 1999.
- ŠVINGALOVÁ, D.: *Teorie a praxe případové práce ve speciální pedagogice*. Metodický materiál pro případovou práci. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2004.

Věra Kalinová
kalino@zsf.jcu.cz